

Nr 109.

Av herrar **Asplund** och **Bergqvist**, om *nyodlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronoparker i Norrland och Dalarna.*

I överensstämmelse med beslut av 1925 års riksdag uppdrog Kungl. Maj:t den 6 juni 1925 åt domänstyrelsen att låta verkställa viss utredning rörande skogstorp och odlingslägenheter i syfte att giva innehavare av dylika lägenheter ungefärligen samma förutsättningar för nybygges- och odlingsverksamhet som kolonister, och bemyndigades kungl. styrelsen att för ändamålet tillkalla högst tre sakkunniga. Såsom sakkunniga tillkallades av domänstyrelsen överjägmästaren And. Holmgren samt undertecknade ledamöter av riksdagens andra kammare J. L. Brännström och O. W. Lövgren. Sedan de sakkunniga funnit det omöjligt slutföra sitt uppdrag i tid för att utredningen i sin helhet och därav föranledda förslag skulle kunna föreläggas 1927 års riksdag, hemställde de i här i avskrift bifogade skrivelse till domänstyrelsen den 29 november 1926, om åtgärder för att frågan om nyodlingsbidrag till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter måtte nu kunna av riksdagen prövas. De sakkunnigas motiv för utbrytandet av denna fråga framgå i huvudsak av återopade skrivelsen.

Domänstyrelsen, som i en jämväl här bilagd skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet den 2 december 1926 förklarar sig förstå dessa motiv men likväl ansett den förebragta utredningen för knapphändig, för att kungl. styrelsen skulle kunna på grundval av densamma nu fatta ställning till frågan och har i anledning härav förklarar sig förhindrad vidtaga av de sakkunniga föreslagen åtgärd.

I motsats till domänstyrelsen anse undertecknade, att föreliggande fråga är fullt tillräckligt utredd för att nu kunna och bära avgöras. De direktiv, som i statsrådsprotokollet den 6 juni 1925 meddelats för den anbefallda utredningen, innehålla bl. a.: "Därvid torde till en början bära undersökas, huruvida skäl numera förefinnas för ett fortsatt upplåtande av odlingslägenheter vid sidan av kolonisationsverksamheten å de norrländska kronoparkerna. Skulle det därvid visa sig, att ett sådant fortsatt upplåtande är av behovet påkallat, torde bära övervägas, huruvida icke grunderna för upplåtande av odlingslägenheter behöva reformeras i skilda hänseenden i syfte att giva åsyftade lägenhetsinnehavare ungefärligen samma förutsättningar för nybygges- och odlingsverksamhet som kolonisterna. Uppmärksamheten torde därjämte bära inriktas på frågan om beredande av förbättrade villkor för innehavare av redan upplåtna skogstorp

och odlingslägenheter — och detta oavsett om ifrågavarande system befinnes bära i fortsättningen bibehållas eller ej. Beträffande förslagets ekonomiska konsekvenser för statsverket är en närmelsevis exakt kalkyl tydligen omöjlig att verkställa, och måste varje beräkning av kostnaderna tillsvidare ske rent uppskattningsvis. De sakkunnigas beräkning är baserad på, att antalet skogstorp och odlingslägenheter f. n. närmar sig 2,400.”

Ortsmyndigheternas hörande före ärendets avgörande torde enligt vårt förmenande näppeligen vara oefftergivligen nödvändigt. Sedan kolonisterna genom kungl. kungörelsen den 26 juni 1925 angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna (Sv. F. S. nr 291) beretts möjlighet till erkännande av odlingshjälp å 750 kronor utan återbetalningsskyldighet, måste det framstå som en orättvisa, att de verkliga pionjärerna beträffande koloniseringen av de norrländska kronoskogarna, innehavarna av skogstorp och odlingslägenheter, allt fortfarande skola vara satta i efterhand. De sakkunniga hava vid sina resor konstaterat en enig opinion för att jämväl innehavare av de äldre typerna av lägenheter å kronoparkerna måtte komma i åtnjutande av dylika odlingsbidrag.

Vi kunna ej heller dela domänstyrelsens uppfattning, att denna fråga utan olägenhet skulle kunna anstå ännu ett år, detta med hänsyn till möjligheten för innehavare av skogstorp och odlingslägenhet att bliva delaktiga av det statsbidrag, 1925 års kolonisationssakkunniga i betänkande den 18 oktober 1926 föreslagit skola utgå till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk. Oberoende såväl av huru sistnämnda fråga kommer att avgöras som av de beslut, vilka av statsmakterna framdeles kunna komma att fattas beträffande skogstorp och odlingslägenheter bära innehavare av dylika utan onödig tidsutdräkt beredas en liknande uppmuntran för odlingsflit som den, vilken kommit kolonisterna till del. En speciell anledning till att ej onödigtvis förhåla frågans avgörande i enlighet med vad rättvisan synes kräva är, att innehavare av nu ifrågavarande slag av lägenheter — i motsats till vad domänstyrelsen synes antaga — i regel icke torde kunna utan avsevärd omgång och tidsutdräkt komma i åtnjutande av det statsbidrag för nyodling eller betesförbättring, som av 1925 års kolonisationssakkunniga föreslagits. Enligt vad det tillgängliga utredningsmaterialet utvisar och som bekräftats vid av de sakkunniga företagna besök å ett stort antal lägenheter, sakna särskilt de äldre av dessa ofta lämplig odlingsjord i tillräcklig omfattning. Lägenhetshavaren är sålunda ofta förhindrad erhålla odlingsbidrag, förrän lägenheten genom revirpersonalens försorg omstakats och reglerats. Det föreligger sålunda en väsentlig skillnad med avseende å möjligheten att erhålla dylika odlingsbidrag mellan exempelvis ett hemman och lägenheter av nu ifrågavarande slag.

Med anledning av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte till nyodlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å krono-

parker i Norrland och Dalarna såsom reservationsanslag för budgetåret 1927—1928 anvisa ett belopp av 250,000 kronor, att utgå i enlighet med vad i de sakkunnigas här bilagda skrivelse till domänstyrelsen den 29 november 1926 föreslagits.

Stockholm den 21 januari 1927.

C. I. Asplund.

O. Bergqvist.

Avskrift av avskrift.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Genom nådigt brev den 6 juni 1925 har domänstyrelsen anbefallts verkställa viss utredning rörande skogstorp och odlingslägenheter i syfte att giva innehavare av dylika lägenheter ungefärligen samma förutsättningar för nybygges- och odlingsverksamhet som kolonister samt bemyndigats att vid uppdragets fullgörande tillkalla högst tre sakkunniga. Dessa sakkunniga hava efter erhållet behörigt medgivande under senare delen av år 1925 och under sistförflutna sommar företagit trenne resor inom orterna samt därefter under något mera än tre veckor under sistlidna november varit samlade i huvudstaden för fullgörande av sitt uppdrag. Sedan de sakkunniga funnit det omöjligt att slutföra detta innevarande år, hava de den 30 sistlidna november åtskilts för att under januari månad nästa år återupptaga sitt arbete.

Den 29 sistlidna november hava de sakkunniga emellertid till styrelsen ingivit i avskrift bilagda skrivelse, vilken utmynnar i en hemställan, att domänstyrelsen måtte på skäl, varför i skrivelsen närmare redogöres, hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om nådig proposition till 1927 års riksdag med förslag om anvisande för budgetåret 1927—1928 av ett anslag av 250,000 kronor till beredande av visst nyodlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av ovanberörda lägenheter. Och får styrelsen i anledning härav vördsamt anföra följande.

Den av de sakkunniga förebragta utredningen är knapphändig, och låter det sig icke göra att av densamma utläsa, huru de sakkunniga beräknat storleken av det anslag de ansett böra begäras av nästa års riksdag. Om styrelsen ock kan förstå de motiv, som föranlett de sakkunniga att utbryta frågan om nyodlingsbidrag åt förenämnda lägenhetsinnehavare, är styrelsen emellertid icke för egen del beredd att på grundvalen av den förebragta utredningen taga ställning till frågan i princip och ännu mycket mindre i stånd att uttala sig om storleken av det anslag, som eventuellt borde begäras. Men även om så vore, att domänstyrelsen ansåge sig för sin del färdig att taga ställning till de sakkunnigas förslag, synes det nödvändigt att i ärendet höra ortsmyndigheterna, innan frågan bringas inför Kungl. Maj:t.

Då domänstyrelsen alltså ansett sig icke böra vidtaga av de sakkunniga föreslagna åtgärd, har styrelsen emellertid velat anmäla frågan för Herr Statsrådet.

Till slut vill styrelsen framhålla, att ett fördröjande av denna frågas avgörande under ett år icke synes böra bliva till allt för stort men för de lägen-

heshavare, som därav beröras, om hänsyn toges till att dessa kunna bli delaktiga av det statsbidrag 1925 års kolonisationssakkunniga i betänkan den 18 oktober 1926 föreslagit skola utgå till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk.

Stockholm den 2 december 1926.

K. J. Beskow.

/ I. Hultin.

Avskrift av avskrift.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

I underdånigt betänkande den 18 oktober 1926 hava 1925 års kolonisations-sakkunniga framlagt förslag angående statsbidrag utan återbetalningsskyldighet till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk i syfte att frågan måtte föreläggas 1927 års riksdag. Enligt förslaget skulle bidrag kunna utgå med belopp motsvarande högst hälften av beräknad kostnad för nyodling eller betesförbättring, dock högst med respektive 250 kronor och 125 kronor per hektar av den för nyodling respektive betesförbättring avsedda arealen, och tillkomma ägare eller brukare av jordbruk, där den sammanlagda arealen odlad jord ej överstiger 10 hektar. Även om i nämnda kategori inrymmas bland annat samtliga inom Norrland och Dalarna befintliga odlingslägenheter och skogstorp, måste det emellertid av skäl, för vilka i det följande skall redogöras, anses önskvärdt, att beträffande nyodlingsbidrag till dylika lägenheter särskilda bestämmelser bli gällande.

Jämlikt grunderna för upplåtelser av odlingslägenheter i Norrland och Dalarna äro innehavare av dylika lägenheter berättigade till odlings- och byggnadsbidrag med belopp, som inklusive tilläggsbidrag kunna uppgå till 2,000 kronor. Å uppbytet bidrag har innehavaren att vid de s. k. frihetsårens utgång erlægga årlig ränta å 3,6 procent, vilken räntebäring ingår i den arrendeavgift, som då skall av lägenhetsinnehavaren utgöras. Då det stora flertalet av sökandena till dylika lägenhetsupplåtelser äro helt eller i det närmaste medellösa, äro de för att kunna fullgöra sina byggnads- och odlingskyldigheter och därmed komma i åtnjutande av sagda bidrag nödsakade att i stor utsträckning ägna sig åt förtjänstarbete. Något nyodlingsarbete utöver den hektar, som erfordras för odlingsbidragets utbekommande, kommer sålunda sällan till stånd. Samma förhållande gäller även sedermera, i det att lägenhetsinnehavare endast undantagsvis — och då vanligen i sådana fall, där barnen uppnått den ålder att de kunna vara föräldrarna behjälpliga i arbetet på torpen — kunna bedriva nyodlingsarbetet med tillbörlig kraft. Av de uppgifter, som från revirförvaltningarna inhämtats rörande lägenheternas areal m. m., ävensom av de erfarenheter, som vunnits vid besök å ett stort antal torp och odlingslägenheter under de sakkunnigas resor, framgår även, att arealen odlad jord ännu är mycket ringa, även å de äldre upplåtelseerna. Då emellertid tillgången på förtjänstarbete tidvis är starkt begränsad, såsom under nu rådande lågkonjunkturer, vore det av utomordentligt stort värde, om vederbörande kunde från jordbruket hämta ett större tillskott till sitt uppehälle än vad nu är möjligt. En nödvändig förutsättning för uppnående av detta mål synes vara, att staten lämnar ett något krafigare stöd

till nyodlingsföretag än vad som föreslagits i 1925 års kolonisationssakkunnigas ovan återopade betänkande. Beträffande kolonaten har ett dylikt stöd även lämnats genom den odlingshjälp utan återbetalningsskyldighet å 750 kronor, som jämlikt 10 § nådiga kungörelsen den 26 juni 1925 angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat tillerkänts kolonister för uppodling av 1½ hektar torvmarksjord jämte ett mindre till potatisland avsett område fastmarksjord, och synas jämväl innehavare av skogstorp och odlingslägenheter böra komma i åtnjutande av i huvudsak enahanda förmåner.

I det uppdrag, som lämnats undertecknade sakkunniga, ingår i första rummet att undersöka möjligheterna för beredande av en bättre ställning för innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, särskilt med hänsyn till de bestämmelser, som numera äro gällande för kolonatupplåtelse. Den fråga, som de sakkunniga då haft att i första hand fatta ställning till, är huruvida ledningen av skogstorps- och odlingslägenhetsväsendet även i fortsättningen skall handhas av kungl. domänstyrelsen, och hava de sakkunniga av många skäl kommit till den bestämda uppfattningen, att så bör bliva fallet. Då utredningen ännu icke slutförts, och det anses vara av vikt, att nu ifrågavarande angelägenhet framläggas för Kungl. Maj:t i god tid före 1927 års statsverksproposition, vilja de sakkunniga vördsamt föreslå, att kungl. styrelsen ville ingå med en underdånig framställning i ärendet med förslag om särskilda bestämmelser beträffande nyodlingsbidrag till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter i huvudsak enligt följande program.

Rätt till nyodlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet skall tillkomma samtliga innehavare av skogstorp och odlingslägenheter intill ett belopp av 750 kronor, att utgå med 500 kronor per hektar för svårödlad mark (vanlig fastmark samt stenbunden och vanlig torvmark, som ej utan avsevärda brytnings- och röjningsarbete kan direkt plöjas) och med 375 kronor för lättödlad mark (torvmark i allmänhet samt synnerligen lättödlad fastmark, det vill säga mark, som utan avsevärt brytnings- och röjningsarbete kan direkt plöjas). Bidragen skola utbetalas i mån av arbetets fortgång, dock ej mindre poster än 50 kronor för varje gång och med innehållande av 20 procent tills arbetet slutavsynats. För utbekommande av hela det per arealenhet belöpande bidraget skall odlingen vara fullständig. Det nyodlade området skall alltså vara omfört till åker, besädd eller färdig för besåning. Arealenheten skall i nu ifrågavarande avseende utgöra ½ hektar på så sätt, att lägenhetshavaren för varje ½ hektar som färdigodlats äger utbekomma hela det på denna areal belöpande nyodlingsbidraget (250 kronor, respektive kronor 187:50). Nyodlingsbidrag må ej utbetalas för område, för vars uppodling lägenhetsinnehavaren jämlikt upplåtelsekontrakt eller eljest åtnjuter odlingsbidrag, och äger ej heller retroaktiv tillämpning å odling, som tidigare verkställets.

Tillvägagångssättet för sökande och utbekommande av nyodlingsbidrag anses böra lämpligen vara följande.

Ansökan om nyodlingsbidrag ställes till kungl. domänstyrelsen och insändes till vederbörande jägmästare, lämpligen före den 15 april. Vid ansökningstidens utgång har jägmästaren att omedelbart hos vederbörande hushållningssällskap hemställa om biträde av jordbrukskonsulent i och för upprättande av odlingsplaner för de nyodlingsföretag inom reviret, för vilka ansökningar om bidrag föreligga, och att samtidigt till kungl. domänstyrelsen insända uppgift över inkomna ansökningar. Då det visat sig, att lägenheterna i många fall — särskilt gäller detta en del skogstorp och tidigare anlagda odlingslägenheter — erhållit en otillräcklig eller mindre tillfredsställande tilldelning av god odlingsmark, bör lämpligen i samband med upprättandet av odlingsplan områdestilldelningen revi-

deras och, där så visar sig erforderligt, lägenheten av jägmästaren i samråd med jordbrukskonsulenten omstakas, kartläggas och beskrivas. Vid denna omstakning bör iakttagas att lägenhetens ägoområde icke fördelas på flera än två skiften. Odlingsplanen skall innehålla fullständig beskrivning över det till nyodling avsedda området samt utförlig plan över de åtgärder som skola vidtagas. I samband med upprättandet av odlingsplan bestämmes det bidrag, 500, alternativt 375 kronor per hektar, som med hänsyn till nyodlingsområdets beskaffenhet skall för odlingen utgå. Sedan odlingsplan upprättats, har jägmästaren att till kungl. domänstyrelsen överlämna samtliga handlingar, d. v. s. ansökningen, instrument med karta och beskrivning över eventuellt företagen områdesreglering samt odlingsplan med karta och beskrivning över det för nyodling avsedda området. Sedan ansökningen av kungl. styrelsen prövats och bidrag beviljats, har jägmästaren att med sökanden upprätta avtal om arbetets utförande i enlighet med odlingsplanen och mot åtnjutande av däri bestämt bidrag. Avtalet bör jämväl innehålla bestämmelse om den tid, inom vilken arbetet skall vara slutfört, och bör denna tid lämpligen sättas till 1 år för varje arealenhet om $\frac{1}{2}$ hektar. Sedan avtal upprättats, har jägmästaren att i mån av arbetets fortgång tillhandahålla sökanden det beviljade bidraget i poster om minst 50 kronor.

Därest biträde av hushållningssällskapens personal mot förmodan ej skulle kunna erhållas för upprättande av odlingsplaner, må kungl. domänstyrelsen efter anmälan och eventuellt förslag av jägmästaren kunna för handläggning av dylika förrättningar förordna annan kompetent person med agronomisk utbildning. Kostnaderna härför böra gäldas av kronan.

Beträffande kostnaderna för understödsverksamheten torde man på grund av det synnerligen stora intresse, som visats för denna fråga vid av de sakkunniga hållna sammanträden med ifrågavarande lägenhetsinnehavare, kunna utgå från att större delen av dessa komma att göra framställning om dylika odlingsbidrag. Under förutsättning av att i medeltal per lägenhet kommer att utbetalas cirka 500 kronor skulle totala kostnaderna komma att uppgå till omkring 1,200,000 kronor. Denna summa torde även täcka eventuella kostnader för upprättande av odlingsplaner. För budgetåret 1927—1928 anses ett anslag av 250,000 kronor tillräckligt.

De sakkunniga få sålunda föreslå, att kungl. domänstyrelsen ville i underdånig framställning hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till 1927 års riksdag framlägga förslag om att till nyodlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter i Norrland och Dalarna måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas ett belopp av 250,000 kronor att ställas till domänstyrelsens förfogande för disponerande i huvudsak i enlighet med de sakkunnigas härovan framställda förslag.

Stockholm den 29 november 1926.

Ludwig Brännström.

O. W. Lövgren.

And. Holmgren.

I. Hjelmström.